ՎԵՇՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ — ՏԱՐԻ — ԹԻՒ — 799 — ՇԱԲԱԹ — 3 — ՅՈՒՆԻՍ 1867

ՄԱՄՈՒ

ԼՐԱԳԻՐ

Կ. Պոլսոյ համար Տարեկան	100 ղրշ.
Վեցամսեայ ,, ,,	55 ,,
Գաւառաց համար Տարեկան	110 ,,
Վեցամսեայ ,, ,,	60 ,,
Մեծ թիւը՝	2 ղրշ.
Ծանուցմանց տողը՝ մէկ անգամի համար	3 ղրշ.
երկու անգամի համար	2 ղրշ.

Դուրս գացած լրագրաց համար ծախքը խմբագրութեան վրայ է։

Լրագրոյս վերաբերեալ համակ կամ որ եւ իցէ գրութիւն Խմբագիր=Տնօրէնին պիտի ուղղուի. եւ հանրու ծախքը ալ ղրկողին վրայ է։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ 3 ՅՈՒՆԻՍ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Քաղաքական եղեռնագործութիւնները ներկայ դարուս մէջ ալ տակաւին կը շարունակեն, եւ նոյն պատճառները՝ որք հին ատենուան բռնաւորները շարունակ կասկածանօք իրենց պալատներուն մէջ փակեալ կը պահէին, հիմա ալ մի եւ նոյն արդիւնքը կը ծնին։ Ռուսիոյ կայսեր կենաց դէմ երկրորդ դաւադրութիւն մ'ալ եղաւ, բայց այս անգամ օտար մայրաքաղաքի մը մէջ, եւ գրեթէ դարձեալ հրաշիւք անվնաս ազատեցաւ։ Ստոյգ է որ Մուրավիէֆներուն եւ Պէրկերուն Լեհաստանի մէջ 'ի գործ դրած անգթութիւնները, ամբողջ ազգի մը իր իրաւունքէն զրկուիլը, եւ հաղարաւորներու ալ Սիպէրիոյ սառնապատ խորերն աքսորուիլը մեծ դժբաղդութիւններ են, բայց որո՞ւ վրայ կրնայ ասոնց պատասխանատուութիւնը, եթէ ոչ դրութեան մը՝ որոյ փոփոխութեանը կամ բարեկարգութիւնը բանաւոր սրբոյսներու աշխատիլ իրաւացի է. սակայն զայն անձնաւորող մարդոց կենացը դէմ զէնք շղացընելը՝ դատին արդարութիւնը յանձգուտս պղծել է. քանզի սպանելոյն տեղ ուրիշ մը կը յաջորդէ, եւ դրութիւնն առաւել եւս ինքզինք արդարացած կարծելով՝ իր բռնական գործը կը շարունակէ։ Ահա ասոր համար Աղէքսանդր կայսեր կենաց դէմ քսանամեայ Լեհ պատանւոյ մը ըրած դաւադրութիւնն առաւել մոլեգնութեան գործ համարելու է՝ քան թէ արդարախոհ հայրենասիրութեան. ուստի Գաղղիոյ մամուլն, ազգային ժողովներն եւ հասարակաց կարծիքն ընդհանրապէս այպանեցին այս եղեռնական փորձը, ինչպէս նաեւ Օսմանիոյ լեհ զօրապետն ալ յատուկ բողոքով մը դատապարտեց։ Բայց երբեմն այնպիսի մոլեգնութիւններ կան որ պաղարեամբ կը գործուին։ Լեհ պատանւոյն քննութենէն կը տեսնուի որ ամենքան կանխաւ խորհած եւ վտանգները աչքն առած է եղեր. քանզի կը խոստովանի թէ առանց դաւակցի Պէլճիքայէն Փարիզ դացեր է իր միտքը դրած գործն 'ի գլուխ հանելու. թէ գիտէ որ այս գործը գաղղիական հիւրասիրութեան դէմ էր, բայց իր նպատակն Աղէքսանդր կայսրն սպանել էր եւ ոչ զ'Նաբոլէոն կայսրը, եւ կը ցաւի որ իր նպատակին չէ հասեր։ Այսպէս ահա հայրենեաց թշնամութիւնը պատանւոյ մը սիրտը ծայրայեղ զգացմամբք կը բորբոքէ, եւ իր հասակին թերթեւութեամբ՝ ինչպէս բարձր գործերու՝ այնպէս ալ ծանր ոճրոյ մը զայն կը մղէ. ուրիշ եղեռներէ անասնաձեւ մը բարբարոսական գործնագործութեան մէջ կը թաթախի։ Ի՞նչ դատաստան ընելու է ասոր վրայ. — հարկաւ Գաղղիոյ ատեաններն ամենայն արդարութեամբ պիտի դատեն. բայց այս դատաստանէն մահ պիտի ելնէ թէ կեանք. — տեսնենք։

Աղէքսանդր կայսրը Բէդրպուրկէն մեկնելէ առաջ Գաղղիոյ հաճելի ըլլալիք միջոցներ 'ի գործ դրած էր. իր հրամանաւ իրենց հայրենիքը դարձան Լեհաստանի ապստամբաց խումբերուն մէջ բռնուած երեսունի չափ գաղղիացիները՝ որք Սիպէրիա աքսորուած էին. Լեհաստանի վերջին ապըստամբութեան պատճառաւ տակաւին կախ մնացած գատերը դադրեցան. հասարակ ոճիրներ գործողներն 'ի բաց առեալ՝ Լեհաստանի ապըստամբութեան մասնակից ամբաստանուողներուն ներում շնորհուեցաւ. Ռուսիոյ մէջ արդիւնաւոր լեհացիներէն գոհացուցիչ ընթացք ցոյց տուողներուն եւ եկեղեցականաց՝ իրենց հայրենիքը դառնալու հրաման տրուեցաւ, Լեհաստանի արեւմտեան գաւառաց բնակիչներուն եւ եկեղեցականաց, զորս կառավարութիւնը հեռացուցած էր, դարձեալ իրենց երկիրն երթալ նստելու արտօնութիւն շնորհուեցաւ։ Սակայն այս գովելի ներողամտական ընթացքը քիչ մ'ուշ բռնուեցաւ եւ Փարիզի մէջ ալ ուշ իմացուեցաւ. եւ թէպէտ Նաբոլէոն կայսրն ամեն բան ըրաւ, մինչեւ անգամ Դերբիի պատերազմին միտալները դաղղիական զօրաց կուրծքին վրայէն վերցընել տուաւ իր զայրացման [illegible] մեծարելու համար, բայց տակաւին Լեհաստանի դիակը ջերմ եւ դաղղիացւոց անոր նկատմամբ ունեցած համակրութիւնն ալ կենդանի ըլլալուն, Աղէքսանդր կայսրն ալ Փարիզի մէջ ստէպ ստէպ «կեցցէ՛ Լեհաստան» աղաղակները լսեց։

Այս անհաճոյ ցոյցերը թերեւս Աղէքսանդր կայսեր մտքին մէջ լաւ տպաւորութիւն մը չձգեն փարիզցւոց քաղաքավարութեան վրայ. սակայն գոնէ քաղաքական մասին աւելի բարեբաղդ դտնուեցա՞ւ արդեօք։ Զորեքշաբթի օրը Ռուսիոյ կայսրը Փարիզէն մեկնեցաւ. երէկ ալ Բրուսիոյ թագաւորը, եւ ասոնց պիտի յաջորդեն ուրիշ վեհապետներ։ Մեն մարդ կրնայ հասկնալ որ վեհապետական երթեւեկները բոլորովին առանց քաղաքական նպատակի պարզ ուղեւորութիւններ չեն կրնար ըլլալ։ Կըսուէր թէ Աղէքսանդր կայսրը 1856ի դաշնադրութեանց վերաքննուելուն վրայ 'Նաբոլէոն կայսեր հետ պիտի խօսակցէր. հիմա ալ կըսուի թէ Օդոստոս. Սուլթանին 'ի Փարիզ ուղեւորութիւնն Արեւելեան խնդրոյն յուզումն ետ ձգեր է. թէ քանի մը տէրութիւններ միաբանած էին որ Արեւելեան քրիստոնէից վիճակը քննելու համար իրենց երեսփոխաններէն յանձնաժողով մը կազմեն, բայց Անգղիա հաճութիւն տըւած չէր ասոր. եւ թէ անկարելի չէ որ Օգոստ, Սուլթանին Փարիզ եղած ժամանակ ինչ ինչ խնդիրներ 'Ն. Պ. վեհափառութեան եւ 'Նաբոլէոն կայսեր մէջ ուղղակի խօսակցութեան սրբոյ ելլա՞ն։

Ողջով որ դէպքերն այս ղրոյցներուն վաւերականութեան աստիճանը յայտնեն կամ արդասիքը ցոյց տան, անցնինք Տաճկաստանի մէջ Անգղիոյ դեսպանին կամ հիւպատոսներուն Արեւելեան քրիստոնէից վիճակին նկատմամբ իրենց տէրութեան ուղղած տեղեկագրերուն վրայ ալ քանի մը խօսք ըսելու։ Արդէն ծանուցած ենք որ մարտի 6ին Անգղիոյ խորհրդարանը կառավարութենէն խնդրած էր որ Տաճկաստանի քրիստոնեայ հպատակներուն վերաբերեալ նոր տեղեկագրեր հրատարակեն։ Ասոնց մէջ Ամենայն Հայոց Պատրիարքարանաց Բ. Դրան քով հաւասարութիւնը. — Կրօնական ներողութեան որ կողմ ըլլալը. — Կաթոլիկ հայոց հալածանաց բուն պատճառը ձիզվիթներն ըլլալուն կաթոլիկ պատմագրաց վկայութիւնը. — Սրբազան պարք մը ցընելով կըսէ. կեցցո՛ Տեր զնալենե՛րս քոյ և օրհնեա՛ զՄնտէրնե՛րս քոյ. Ա. արդապետն ասկէ կը հետեւցընէ, որ եթէ ժողովուրդն իր քարոզը մտիկ չընելով եկեղեցին կիսատ ձգէ և դուրս ելնէ, ինք ալ վերոյիշեալ տէրտէրին ըսածը կրկնելու պիտի պարտաւորի. Արդարև գեղեցիկ օրինակ և ճարտարութիւն։

Բայց ասիկա Ա. վարդապետին վրայ պատմուածներուն հարիւրէն մէկն ալ չէ տակաւին. Իր գաւառական առաջնորդութեանց մէջ արտակերպն վարմանց առաւել ընդարձակ և անարգել ասպարէզ գտած կերեւի։ Գաւառներուն մէջ մեր հայերն իրենց հին սովորութեանց և զգեստներուն տակաւին սաստիկ յարած են, այնպէս որ հին կերպերու սովորած մարդոց համար՝ զգեստի բարուց և վարուց մէջ եղած ամենափոքր փոփոխութիւն մ'ալ պարզապէս անկարելիութիւն մ'է. մարդիկ կամ կիներ կը գտնուին, որոց գլուխը կարել աւելի դիւրին է, քան թէ գլուխնին փաթթած տգեղ լաթերու կոծուանքը քակել տալ։ Եւ՝ հապա, Ա. վարդապետն այս անշնորհ գլխանոցներն անհետացընելու համար ինչ հասկերուս կողովը բաւական լեցուն է, քանզի քանի շարաթէ 'ի վեր ժամանակ չունեցայ զանոնք ընթերցողաց հաղորդելու, ուստի միտքս դրած նիւթերս մոռացութեան գուբը չձգելու համար արժան կը համարիմ 'ի գիր առնուլ։ Մանաւանդ քանի՛ որ Ա. վարդապետին վարուց դրուագները լսած եմ, տրամախօսելու շարունակ մարմնջ մը կ'զգամ։ Աքանչելի՛ վարդապետ, որ վարուց արտակերպութեան կողմանէ Աղուաշ սուրբ Սիմոնն ալ դերազանցած կերևի։

Արժանապատիւ վարդապետը քարոզչութիւն և առաջնորդութիւն ըրած և միշտ իր տարօրինակ տաղանդը փայլեցընելու առիթ ունեցած է։ Դեռ անցեալ մեծ պահքին մայրաքաղաքիս թաղերէն մէկուն մէջ քարոզելով՝ զարմանալի պատմութիւն մը կընէ ունկընդրաց ուշադրութիւնն իր բեմբասացութեան վրայ հրաւիրելու և ձգելով դուրս ելնողներն արգիլելու համար։ Աստենօք, կը պատմէ վարդապետը, գիւղի մը մէջ տէրտէր մը Պատարագ ըրած ատեն եկեղեցիէն ժողովրդեան քաշուելն ու մարդ չմնալը տեսնելով, Կեցցո՛ Տէրին ժամանակ սկիհը բարձրացընելով կըսէ. կեցցո՛ Տեր զնալենե՛րս քոյ և օրհնեա՛ զՄնտէրնե՛րս քոյ. Ա. արդապետն ասկէ կը հետեւցընէ, որ եթէ ժողովուրդն իր քարոզը մտիկ չընելով եկեղեցին կիսատ ձգէ և դուրս ելնէ, ինք ալ վերոյիշեալ տէրտէրին ըսածը կրկնելու պիտի պարտաւորի. Արդարև գեղեցիկ օրինակ և ճարտարութիւն։

Բայց ասիկա Ա. վարդապետին վրայ պատմուածներուն հարիւրէն մէկն ալ չէ տակաւին. Իր գաւառական առաջնորդութեանց մէջ արտակերպն վարմանց առաւել ընդարձակ և անարգել ասպարէզ գտած կերևի։ Գաւառներուն մէջ մեր հայերն իրենց հին սովորութեանց և զգեստներուն տակաւին սաստիկ յարած են, այնպէս որ հին կերպերու սովորած մարդոց համար՝ զգեստի բարուց և վարուց մէջ եղած ամենափոքր փոփոխութիւն մ'ալ պարզապէս անկարելիութիւն մ'է. մարդիկ կամ կիներ կը գտնուին, որոց գլուխը կարել աւելի դիւրին է, քան թէ գլուխնին փաթթած տգեղ լաթերու կոծուանքը քակել տալ։ Եւ՝ հապա, Ա. վարդապետն այս անշնորհ գլխանոցներն անհետացընելու

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԱԿԱՆ

ՏՐԱՄԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Քանի մը խօսք առ տրամախօսակից բարեկամս։ — Ա. վարդապետին վարուց դրուագները. — Զարմանալի առակ մը. — Գաւառական հայոց գլուխը թեթեւցընելու դրակոնեան եղանակ մը. — Ա. վարդապետին ուրիշ արտակերպութիւնները. — Զաթալ-թագ եւ հրատարակութեան լոյսը. — Հռոմէական հայ վարդապետներ. — Պապին սխալականութիւնը Պապի մը խոստովանութեամբ հաստատուած. — Հռոմէական եւ Լուսաւորչական Պատրիարքարանաց Բ. Դրան քով հաւասարութիւնը. — Կրօնական ներողութեան որ կողմ ըլլալը. — Կաթոլիկ հայոց հալածանաց բուն պատճառը ձիզվիթներն ըլլալուն կաթոլիկ պատմագրաց վկայութիւնը. — Սրբազան պարք մը

Աղնիւ բարեկա՛մք.

Որո՞ւմ ուղղեմ այս տրամախօսութիւնը, որո՞ւմ մանաւոր պատասխան տամ, և ո՞րդ նախամեծար համարիմ։ Լաւագոյն չըլլա՞ր բնական պարզութեան հետեւելով՝ 'ի բաց թողուլ «նախամեծար» բառը, որ անկեղծ բարեկամաց մէջ գործածուելու անվայել է։ Ստոյգ է որ ձեր գրածներուն առանձին առանձին պատասխաններ չպիտի կրնամ տալ, բայց ի՞նչ հարկ կայ մի և նոյն նիւթն առնուլանցնիլ. ես զանազանութիւնը կը սիրեմ. միթէ մեք Աստուծոյ ստորոտը փիլիսոփայական խնդրոյ վրայ լսարա՞ն բացած ենք. ամենևին ոչ, այլ իւրաքանչիւր ոք իրեն ներկայացած նիւթերուն վրայ գաղափար մը կը յայտնէ, մերթ լուրջ, մերթ թեթեւ կերպիւ. կարճ խօսքով, նիւթոյ զանազանութիւն, կարելի եղածին չափ ըստ պատշաճի զուարճախօսութիւն, մանաւանդ ծիծաղաշարժ գործոց բարուց և սովորութեանց դէմ հեգնութիւն. Սակայն կրնանք ուրիշ նիւթերու ալ անցնիլ, քանզի տրամախօսը սահմանի ներքև փակուելու պարտաւորուած չէ, այլ հնձելու է ուր որ հասկեր տեսնէ. Ահա այս է տրամախօսութիւնը, որ իբրև ընտանեկան գրական կամ զանազան նիւթոյ վրայ խօսակցութիւն և խորհրդածութիւն՝ ըստ ինքեան բնական բան մ'է. ուստի չկըրնար ոմանց կարծածին պէս նորաձևութիւն ըլլալ կամ նորաձևութենէ ելնել. Եթէ ընթերցողները տիրողսէն ձանձրոյթ մը յայտնեն, կրնայ փոխուիլ, բայց հիմը մի և նոյն է։

Այս անգամ իմ հասկերուս կողովը բաւական լեցուն է, քանզի քանի շարաթէ 'ի վեր ժամանակ չունեցայ զանոնք ընթերցողաց հաղորդելու, ուստի միտքս դրած նիւթերս մոռացութեան գուբը չձգելու համար արժան կը համարիմ 'ի գիր առնուլ։ Մանաւանդ քանի՛ որ Ա. վարդապետին վարուց դրուագները լսած եմ, տրամախօսելու շարունակ մարմնջ մը կ'զգամ։ Աքանչելի՛ վարդապետ, որ վարուց արտակերպութեան կողմանէ Աղուաշ սուրբ Սիմոնն ալ դերազանցած կերևի։

Արժանապատիւ վարդապետը քարոզչութիւն և առաջնորդութիւն ըրած և միշտ իր տարօրինակ տաղանդը փայլեցընելու առիթ ունեցած է։ Դեռ անցեալ մեծ պահքին մայրաքաղաքիս թաղերէն մէկուն մէջ քարոզելով՝ զարմանալի պատմութիւն մը կընէ ունկընդրաց ուշադրութիւնն իր բեմբասացութեան վրայ հրաւիրելու և ձգելով դուրս ելնողներն արգիլելու համար։ Աստենօք, կը պատմէ վարդապետը, գիւղի մը մէջ տէրտէր մը Պատարագ ըրած ատեն եկեղեցիէն ժողովրդեան քաշուելն ու մարդ չմնալը տեսնելով, Կեցցո՛ Տէրին ժամանակ սկիհը բարձրա-

կայ նկատմամբ Ռ. Դրան հետ հաստատուած դաշնադրութեանց պայմաններն ինչ աստիճան պահուած ըլլալուն վրայ տեղեկութիւն տայ։ Ասոր վրայ Տաճկաստանի անգղիական դեսպանն եւ քսանուվեց հիւպատոսներ տեղեկագրեր ղրկած են, որոց ամենէն վերջինը մայիս 6 թուով դրուած է։ Տեղեկագրերուն ամբողջ բնագիրները ձեռքերնիս չունինք, բայց անգղիական լրագրի մը տուած մէկ հարեւանցի քաղուածին նայելով, անոնց եզրակացութիւնն ասոր վրայ կը կայանայ եղեր որ թէպէտ քրիստոնէից վիճակը մեծամեծ բարւոքմանց կը կարօտի, սակայն աղատութեան եւ արդարասիրութեան մէջ ալ փոքր 'ի շատէ յառաջդիմութիւն եղած է։

Օսմանեան կառավարութեան Խաթթի–Հիւմայունը գործադրելու ջանից մէջ դիտելու կէտ մը կայ, այն է որ տէրութեան քանի մը դաւառաց մէջ յիշեալ կայսերական հրամանագրին տրամադրած բարեկարգութեանց 'ի գործ դրուիլը պարզապէս եւ անժխտելի կերպիւ անհնար է։ Սըր Ռ. Տալիէլ հիւպատոսը կը գրէ թէ Անատոլուի մէջ, Ռուսիոյ եւ Պարսից սահմանին մօտերը, ուր տաճիկ ժողովուրդը վերջին ծայր մոլեռանդ է, բարեկարգութիւնը գրեթէ անկարելի է, եւ կը յիշեցնէ թէ 1853ին Հալէպի եւ 1860ին Դամասկոսի կոտորածները մահմետականաց քրիստոնէից դէմ ունեցած նախանձէն եւ Ղուրանին վարդապետութիւնները մէկ կողմ դրուած համարելէն առաջ եկած են։ Պէրութի հիւպատոսն ալ ապրիլ 12 թուով կը գրէ թէ յիշեալ կոտորածին պատճառ եղող մոլեռանդական ոգին տակաւին ոչ անհետացած եւ ոչ ալ զսպուած է, եւ այն։

Բարձր. Ֆուատ փաշան առ լորտ Այընս ուղղած մէկ ծանուցագրին մէջ երկարօրէն կը բացատրէ թէ Դրան դրնագիրն Տաճկաստանէն ի մէջ հին կամահաճ դրութեան տեղ օրինաւորութիւն յաջողած է, եւ թէ կառավարութիւնը հաստատեալ օրինաց համաձայն կը շարժի, բայց մասնաւոր անհատներու բարուց եւ սովորութեանց ուղղուիլն ու քաղաքակրթուիլը կարճ ժամանակի գործ չէ, եւ այն, եւ այն։

Մայրաքաղաքիս անգղիական դեսպան լորտ Այընս ալ մայիս 6 թուով առ լորտ Ամպանի ուղղած ծանուցագրի մէջ քրիստոնէից վիճակը նկարագրելով կըսէ որ թէպէտ քրիստոնեայները թուով ուսմամբ եւ հարստութեամբ տաճիկներէն առաջ անցնելու վրայ են, սակայն թէ՛ անոնք թէ՛ տաճիկները կառավարութեան պատճառաւ քանի մը նկատմամբ նեղութիւն կը կրեն. թէ քրիստոնէից դանդատանաց մեծ մասը կառավարական դէշ դրութենէն առաջ կուգայ, որ տաճկաց եւ քրիստոնէից հաւասարապէս վնասակար է. թէ Օսմանեան կառավարութիւնը պէտք է որ հեռատեսութեամբ ապագան բարւոքէ. թէ երեսուն տարուընէ 'ի վեր մեծ յեղափոխութիւններ եղած են, բայց դարաւոր կերպիւ տաճկաց սովորած հրամայական եղանակին ու քրիստոնէից նուաստութեան նշանները տակաւին բոլորովին անհետացած չեն, ուստի եւ քրիստոնէից վիճակը բաղձացուածին չափ լաւ չէ. թէ տաճիկներն իրենց հպատակներն իրենց հաւասար համարիլ չեն ուզեր եւ քրիստոնէից անձնասիրութիւնը ասկէ կը վիրաւորի. թէ քրիստոնեայները տակաւին տէրութեան ստորին պաշտօններուն մէջ միայն դործածուած են. թէ քրիստոնեայները զինուորական ծառայութեան չեն մտներ, այլ փոխարինութիւն մը կը վճարեն. թէ այս վերջին տարիներս աւելի յառաջդիմութեան նշաններ տեսնուած են եւ կառավարութիւնը միշտ կը խոստանայ քրիստոնէից վիճակը բարւոքել, եւ թէ Բարձր. Ֆուատ փաշային ծանուցագիրն իրաց վիճակն առաւել շողշողուն գոյներով կը նկարագրէ, ուստի եւ ինք ալ անոր ամէն կէտերուն չկրնալ երաշխաւորելով, թէ՛ հիւպատոսներուն տեղեկագրերն եւ թէ՛ Օսմանեան պաշտօնատարաց ցոյց տուած պատճառներն Ընդդիմադիր կառավարութեան արդարախոհ կշռադատութեանը կը յանձնէ։

Ընդդիմական հիւպատոսներուն քանի մը դաւառաց մէջ բարեկարգութիւնն անհնար ցոյց տալը մասամբ իւիք կրնայ ճշմարիտ ըլլալ. բայց կարծենք այնպիսի երկրի մը մէջ՝ ուր կառավարութեան կամքն ամենազօրաւոր է, անոր բարեսէր նպատակները չեն կրնար անգործադրելի մնալ։ Սակայն բարեխնամ տէրութեան օրէնքն ու հրամանները կատարելու համար շատ անգամ խմաստուն ձեռնհաս եւ քաղաքագէտ պաշտօնեայներ կը պակսին, մանաւանդ հեռաւոր դաւառաց մէջ։ Ասիկա ալ դաստիարակութեան եւ ժամանակի խնդիր մ'է, որոյ լուծմանը յոյս ունինք որ մեծապէս կը նպաստէ Վիլայէթներու կազմութիւնն ու դաւառական ընդհանուր ժողովները՝ եթէ բանիբուն անդամներ ունենան։

Փարիզ 12 յունիս.

Ռուսիոյ կայսրը երէկ մեկնեցաւ։ Երկու կայսրերն իրարմէ բաժնուած ժամանակնին խիստ սիրալիր կերպով պատուեցան։

Բրուսիոյ թագաւորն ալ ուրբաթ օրը պիտի մեկնի։

Նիւ-Եօրք 11 յունիս.

Էսքոպէտօ՝ Ֆուարէզեան զօրապետը՝ պատերազմական ատեանի մը հրաման ըրաւ որ Մաքսիմիլիանոս կայսրը դատէ։

Փարիզ 12 յունիս.

Մոնիթէօռ կըսէ թէ Ռուսիոյ կայսեր կենաց դէմ փորձուած ոճիրը՝ երկու կայսրութեան եւ երկու վեհապետաց բարեկամութեան եւ վստահութեան կապերն ամրացընելու պիտի ծառայէ։

Օսմ. Քոնսոլիտէ
Փարիզ 34 75—34 85
Լոնտրա 34 3/8—34 5/8
Օսմ. փոխ. 1865ի 263 75

Փարիզ 13 յունիս.

Ֆազիլ Մուսթաֆա փաշան Զուլֆցերիա գնաց։ Կը հաւատան թէ քիչ օրէն Փարիզ պիտի դառնայ Վ. Սուլթանը դիմաւորելու։

Օսմ. Քոնսոլիտէ
Փարիզ 34 75—34 60
Լոնտրա 34 1/4—34 3/8
Օսմ. փոխ. 1865ի 263 75. 262 50

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կայսերական Իզմէտտին շոգենաւը չորեքշաբթի օրը Կիրիէն գալով արքունի նաւարանը մտաւ նորոգուելու։ Կըսուի թէ հելլենական Աբքատի շոգենաւին եւս էն հասնող և դայն ռմբակոծողն այս շոգենաւն էր, բայց ինք ալ քանի մը ռումբ ուտելով թեթեւ կերպիւ վնասուեր է եղեր։

Իզմէտտին շոգենաւը նաւ անցեալ շաբաթ օրը Բարձր. Լեռներ փաշային և ապստամբաց մէջ եղած պատերազմի մը տեղեկագիրը բերաւ, որուն մէջ վերջինները չարաչար յաղթուած և մեծ կորուստ կրած են։ Բայց Աթէնքէն եկած լուրերն՝ իրենց սովորութեան համեմատ՝ յաղթութիւնը դարձեալ ապստամբներուն կուտան։

Լա Թիւրքի լրագրին մէջ հետեւեալը կը կարդանք։

«Բանի մ'օրէ 'ի վեր խօսք կըլլայ թէ Ս.Պօլսոյ մէջ հարիւրաւոր անձինք ձերբակալ ըլլալով բանտարկուեր են։ Այս առթիւ պտրտած անտեղի զրոյցները լրջարար հերքուելու անարժան են։ Բաւական է միայն իմացընել թէ բռնուած մարդոց թիւը 15էն աւելի չէ, և թէ մէջերնին բնաւ Իւլէմա չկայ։ Այս անձանց զբաղմունքը փիլիսոփայական քարը գտնել չէր։ ուստի և անօգուտ կը համարինք աւելցընել թէ ազգային ժողովի դաղափարը՝ որ կը տրրուի իրենց և որուն վրայ հաւանակայնաբար ծանօթութիւն իսկ չունին, իրենց ձերբակալութեան ու բանտարկութեան պատճառներուն հետ բնաւ յարաբերութիւն չունի։»

Լէվնթ Հերալտ կը ծանուցանէ թէ օտարազգի անձանց Տաճկաստանի մէջ կալուածատիրութեան իրաւունք շնորհելու հրովարտակը, նոյնպէս Վարձքներու բարեկարգութիւնը լրացրած որ օրէնքը հինգշաբթի օրը օգոստափառ Ինքնակալին բարձր հաւանութեամբ վաւերացան, և հաւանակայնաբար քանի մ'օրէն պիտի հրատարակուին։

անվայել վարուց համար ուրիշ մարդոց պէս չպիտի քննադատուի։ Թէ որ աշխարհական զեղծմանց դէմ հրատարակութեան զօրաւոր թռմբ մ'ըլլալն անժխտելի է, անժխտելի է նաև որ եկեղեցական զեղծմանց դէմ ալ թռմբ մ'է։ Արդէն Եւրոպայի մէջ այս մասին եկեղեցականն աշխարհականէն տարբերութիւն չունի։ բայց եթէ հայոց մէջ կաթոլիկ կղերը մինչև ցարդ աւելի վարկ և համարում ունեցած է, ասոր պատճառն ուրիշ բան չէր՝ եթէ ոչ ժողովրդին տգիտութիւնը։ Մինչև ցարդ բերանաբաց ապշութեամբ կը նայէինք այն վարդապետներուն վրայ, որք գաղղերէնէ կամ իտալերէնէ 'ի հայերէն թարգմանութիւն ընել գիտէին (թէ և ոչ ամենքը), մօրուքնին աղուոր կը սանտրէին, զգեստնին աւելի լաւ կը յարմարցընէին, քիթերնին ակնոց և գլուխնին շղարշ կը կրէին, և փողոցներուն մէջ նազելով կը շրջէին։ Բայց հիմա տակաւ առ տակաւ ցնորքը կը փարատի, Մխիթարեանց իսկ համարումն երթալով վար կիջնէ, (Թէոդորեան Սարգիս վարդապետն անոնց գաղանի վերքերն ու պակասութիւնները կը բանայ), և հռոմէական աղջկանաղ վարդապետներն ալ, Լուսաւորչականաց մէջ գտնուած տգէտ կամ անկիրթ եկեղեցականներէն աւելի ազատ չեն կըլլար մնալ քննադատութեան խարիչ երկաթէն։

Աղերին սխալականութեան վրայ դառնալով, Պապին սխալելը Պապի մը;

Հոգեքշաբթի օրը Ֆեվայիսի ընկերութեան երեք շոգենաւներն Իզմիր դացին, ուրկից զօրք առնելով Կիլիա պիտի երթան կըսուի։

Կայսերական հրամանաւ՝

Ըրքունի Ճարտարապետ Պալեան Գ. սեմ. Սարգիս պէյն առաջին աստիճանի երկրորդ կարգի և Նորին հարազատ Մեծ. Յակոբ պէյը երկրորդ աստիճանի առաջին կարգի պաշտօնատարանուանեցան։

Ռուսմուգէն եկած վերջին լուրը կը ծանուցանեն թէ ապստամբութիւն հանելու նպատակաւ կազմուած և ամեն կերպ չարագործութեանց ձեռնամուխ եղող պուլղար աւազակները սաստկապէս հալածուելով, արդէն մէկ քանին ձեռք անցեր և իրենց յանցանքին ծանրութեան համեմատ ոմանք կախուեր՝ ոմանք ալ շղթայակապ աշխատութեան դատապարտուեր են։ Մընացեալներն ալ կը հալածուին Պալքաններուն մէջ թէ՛ կայսերական զօրքերէն և թէ նոյն իսկ պուլղար գեղացիներէն։

ԱԶԳԱՅԻՆ

Ս. Փրկչեան հիւանդանոցի հոգաբարձութեան սենեկէն հետևեալը ղրկուած է մեզ՝ի հրատարակութիւն։

2 յունիս 1867

. . . . խմբագիր.

« Երեկ հոգաբարձութիւնը Ղալաթիա գումարուեցաւ ներկայութեամբ Պօղոս Աշնանեան, Յարութիւն Մաքսուտեան, Գրիգոր Զուպուքճեան, Սենեքերիմ Մանուկեան, Յովսէփ Մարգարեան, Կ. Փանոսեան. Խաչատուր Ալեանաքեան. Տ. Գալուստեան, Աբեղա Եաղմաճեան և Փիլիպպոս էֆէնտիներու, և հետևեալ որոշումներն ըրաւ.

1. Անցագրատունը (թէզքիրէ հանէ) Մեծ Նոր խանը փոխադրել գործին դիւրութեանը համար։ Այս որոշումը գալ հինգշաբթի ազգային Ալիւրութեան հասատութեանը պիտի առաջարկուի.

2. Գրերովբէ, Յարութիւն և Փիլիպպոս էֆէնտիները գանձանակաց տեսչութիւնն իրենց վրայ առին, և ասոնց որոշումն՝ի գործ դնելու համար թոշակաւոր պաշտօնեայ մը պիտի հաստատուի։

3. Հիւանդանոցի եկամուտներուն քննութեանը համար յանձնաժողով մը կազմուեցաւ Սենեքերիմ, Յովսէփ և Աբեթիս էֆէնտիներէն։

4. Հիւանդանոցին Բ. Դրան վերաբերեալ գործերուն խնամատարութիւնը Պօղոս Աշնանեան և Խաչիկ Ալեանաքեան էֆէնտիներուն յանձնուեցաւ։

5. Հոգաբարձութեան թուոյն վերայ յաւելյան Մասիսի խմբագիր Իւթիւճեան* և Սամաթիայէն Սարգանեան Յակոբ էֆէնտիները։

6. Պօլսոյ լուսաւորչական հայ եսնաֆներէն մէյ մէկ հոգի ուզուիլ Ս. Փրկչի խնամակալ ըլալու։

7. Աղնուասիրտ խնամակալ տիկիններուն վերջին հիմա ըրած խնամատարութենէն շնորհակալ ըլալով, յատուկ նամակաւ խնդրել իրենցմէ որ շարունակէն իրենց գթութեան պաշտօնը։ այս նամակին յուղարկումը Սենեքերիմ և Յարութիւն էֆէնտիներուն յանձնուեցաւ։

8. Երկուշաբթի օրը Պօղոս Աշնանեան, Կ. Փանոսեան, Յ. Մաքսուտեան և Փիլիպպոս էֆէնտիները Պատրիարքարանը ինչնալով դիւանին պաշտօնէից և անոնց թոշակներուն հաստատուն կարգադրութեանը մասին պատշաճը գործադրել, որն որ իրենց յանձնուած է։

9. Սենեքերիմ, Յովսէփ. Կ. Փանոսեան և Գրերովբէ էֆէնտիները յառաջիկայ կիրակի հիւանդանոց երթալ նոր պաշտօնէից վրայօք կարգադրութիւն ընելու համար։

10. Նշանաւորի տեսչութեան հանմար ամեն շաբաթ հոգաբարձուներէն մէկը Պատրիարքարան ներկայ գտնուիլ. յունիս երկու ուրբաթէն սկսեալ Յարութիւն էֆէնտին, յունիս ինին Յովսէփ էֆէնտին և կարգաւ հետզհետէ միւս հոգաբարձուները։

« Այս որոշումները հրատարակելնիդ կը խնդրուի։ »

Սենեակ հոգաբարձութեան
Մեծ Նոր խան

Յիշեալ հոգաբարձութիւնը նաև իր պաշտօնավարութեան օրէն (մայիս 15էն) սկսեալ մինչև յունիս 1, յատուկ նուէրներէ, գանձանակներէ և նշանաւորքէ գոյացած և իր անտուկը մնացած հասոյթներուն հետևեալ ցուցակը ղրկած է մեզ՝ի հրատարակութիւն։

Գանձանակներէն. (սկսեալ 15 մայիսէ)

		Ղուրուշ
Յարութիւն աղա Գափամաճեանի ձեռօք բացուած գանձանակներէ		700
Մեծ Նոր խանի գանձանակէն		95 5
Պէշիկթաշի	»	136 30
Շուկայի կողմերուն	»	526 0
Պէյօղլուի	»	422
Խավեար խանի	»	1221
Օրթագիւղի	»	100
Իսկիւտարի	»	248
Պէյօղլուի	»	223
Շուկայի կողմերուն	»	266
» »	»	119 5
Պէշիկթաշի	»	129 10
Շուկայի կողմերուն	»	103 20
Պէյօղլուի	»	159
Իսկիւտարու	»	190
Ս. Փրկչի	»	80
Շուկայի կողմերուն	»	230 20
Մայիս 25 Համբարձման օրը՝ի Ս. Փրկիչ Թապախ եւ գանձանակներէ		4451
Պօլսոյ մաքսի բեռնակիրներէն. Քէսէտար հաճի Յարութիւն աղայի ձեռամբ		550
Աղգասէր ոմն. ձեռամբ Յ. Մաքսուտեան էֆէնտիի		550
Երզրումցի Նէրկիզեան Յակոբ աղայէն		220
» Մկրտիչեան Գէորգ աղայէն		220
» Մ. Յարութիւն աղայէն		110
Պալատցի Իբէքճի Մ. Գէորգ աղայէն		110
Կեսարացի Սահակեան Սերոբէ աղայէն		110
Աղգասէր ոմն		55
Կեսարացի Ռեթէէսեան Գասպար աղայէն		50
Ս. Փրկչի գանձանակէ մը		72 30
Կեսարացի ոմն. ձեռամբ Սենեքերիմ էֆէնտի Մանուկեանի		1000
Եղբարք Թաշուրեան		100
Լանկայի Լուսաւորութեան Օժանդակ ընկերութեան անդամներէն		✗
Կեսարացի Մ. Մարգար աղա Գուլաքսիզեան		110
Կեսարացի Քեահեահեան Մկրտիչ աղա		112
Գէորգ աղա Յովսէփեան		44
Ա. Է.		44
Ս. Պ.		44
Հ. Գ.		44
Գրիգոր աղա Կարապետեան		44
Յ. Շ.		22
Ս. Բ.		44
Զենոբ աղա Գալբաղճեան		22
Աղգասէր ոմն		22
Տիգրան աղա Մաղլըմեան		22
Հաճի Գալուստ աղա Եաղմուրեան		44
Խալայճի Հօճա Եօրկիէն		27
Տարեդարձի օրը թապախէ, ձեռամբ Պ. Աշնանեան եւ Յ. Մաքսուտեան էֆէնտիներուն.		757

Նշանաւորքէ

Յարութիւն էֆէնտիի ձեռամբ	1540
» » »	645
Զաքար աղայի »	920
Սահմանադրութեան տարեդարձի Մասնաժողովէն	1196 20
Ընդ ամենը մինչեւ 1 յունիսի	
	18250 10

Զանազան նուէրք

80 ոտք բաչա.
18 հօխա ծխախոտ Յ. Փափազեան եւ Խ. Կամսակարեան աղաներէ.
77 » Բրինձ Կեսարացի Կիւմիւշեան Մ. Յակոբ աղայէն.
1 Գառն (քուզու) Յոհան աղա Զիմիշկէզքլիեան.
5 » Փիշմիշեանի ազնուասիրտ տիկնէն.
20 Տուղինա մանտիլ. Միքայէլ աղա Յակոբեանէն.
35 հօխա սայեաղը Գոյումճի Անդրանիկ Գրիգորեան եւ Պետրոս Երէցեան աղաներէն.
5 հօխա ծխախոտ եւ 1 հօխա թէնպէքի Քէրովբէ աղա Զուպուխճեանէն։

Սահմանադրութեան տարեդարձի մասնաժողովն ալ հետևեալ նամակն և հաշուեցոյցը ղրկած է մեզ՝ի հրատարակութիւն։

1867 յունիս 1 Կ. Պոլիս

. . . խմբագիր.

Ինչպէս որ մասնաժողովս խոստացած էր տարեդարձի հանդիսին հասոյթը Ս. Փրկչի հիւանդանոցի յատկացընել, ահաւասիկ ներկայիս նորին հաշուեցուցակը ներփակեալ նամակաւս առ Ձեզ կուղարկէ խնդրելով որ բարեհաճիք շաբաթ աւուր հրատարակելիք թերթերնուդ մէջ անկիւն մը չընորհել՝ի տեղեկութիւն արդոյ հասարակութեան։

խօսքով հաստատենք։ Նաբօլէոն Մոսքուայի դժբաղդ արշաւանքէն դառնալէ ետև Պիոս Ը. Պապին հետ հաշտուելու հարկն զգաց որ այն ատեն Ֆոնթէնպլօի պալատին մէջ կը պահուէր, ուստի խստութիւնը մեղմելով և հաճոյական վարմունք ու համակրութիւն ցոյց տալով յաջողեցաւ դաշնադրութիւն մը կնքել տալ։ Այս դաշնադրութեամբ Պապը գրեթէ իր աշխարհական իշխանութիւնը Նաբօլէոնի կը թողուր։ —զիջումը զոր Նաբօլէոն մինչև այն ատեն չէր կրցած ձեռք բերել։ Հռոմի կարդինալայ ժողովն ասիկա լսածին պէս՝ կարդինալ Ալաքան Ֆոնթէնպլօ փութացուց, ուր Պապը, որ այն դաշնադրութիւնը կընքելուն վրայ զղջացած էր, խստովանեցաւ թէ այս բանն իր վերջին օրերն անպատուած էր։ Բայց որովհետև զղջումը միայն բաւական չէր, իր սխալած ըլլալն խոստովանելու և սորագրութիւնն չեղոյացնելու համար Նաբօլէոնի նամակ մը գրեց, ուր կըսէր. « Որովհետև սխալեցանք, մեր մեծանուն նախորդ Բասքալ Բ. ին 1117ին ցոյց ածած օրինակին հետևելով կը խոստովանինք որ սխալած ենք, և կը փափաքինք որ այս սխալմունքը ուղղուի, որպէս զի եկեղեցւոյ կամ մեր հոգւոյն վնաս մը չհասնի։ » Ահա ասկէ յայտնի կը տեսնուի որ Պապերն ալ, հռոմէական մոլեռանդ վարդապետներուն աղէտ ժողովրդեան կընեցընել ուզածնուն չափ անսխալ չեն, և թէ կղերն երբոր իր գործին չգալիք բան մ'ընել չուզեր, խրոխտ « ոչ կարելիքը » ձեռքէ չձգեր, բայց երբ կընէ ու կը զղջայ, այն ատեն « մարդս սխալական է, մեք ալ սխալեցանք » ըսելով իր ըրածն յետս կոչելու նուաստութիւնը հաճութեամբ յանձն կառնու։

Մօտերս պատահած քանի մը դէպքեր, ղբրիանակ Օէյլթունցի իշխաններուն հռոմէական Պատրիարքարանէն յուսացած բարեաց չկրնալով հասնիլ Գումգարուի Պատրիարքարանը վերադառնալը, Հինգքի եղեռնագործութեան հռոմէական վարդապետի մը վերայ հաստատուելու նշանները ևայլն, վերոյիշեալ հռոմէական թերթն իր ծինիքէն դուրս (հօռ տէկօն) հանած կերևի։ Պատուական թերթն այս անգամ դարձեալ հայ լրագրաց վրայ կը յարձակի և խելքէ մինքէ չանցած ամբաստանութիւններ կընէ, որք սոյդը խօսելով, ուղիղ տրամաբանութեամբ չեն փայլիր։ Բայց թող ներուի մեզ այս բարկութիւնը ակարութեան նշան համարիլ։ Օէյթունցիներուն վերադարձը փառաւոր կերպիւ հաստատեց որ հռոմէական Պատրիարքարանը չկրնար լուսաւորչականէն աւելի ազդեցութիւն ունենալ Բ. Դրան քով։ Այս դէպքը պէտք է մեր գաւառականաց աչքը բանայ։

Իսկ նոյն թերթին հայ լրագրաց վրայ ըրած ամբաստանութեանց գալով, որպէս թէ անոնք իրենց ազգն ամեն ազգերէ գերադաս համարելով կուզեն որ ուրիշ ազգերուն իրենց գլուխ ծռել ասն կամ զհռոմէականները դարձեալ հալածեն, ինչպէս որ ատենօք հալածեր են, և այլն, պատասխանը խիստ դիւրին է. Թող մէկն արդարախոհութեամբ ձեռքն առնու հայ թերթ մը և վերոյիշեալ թերթին հետ բաղդատելով տեսնէ թէ ո՞րն աւելի ազատամիտ է, և կրօնական ներողամտութիւնը (թոլէրանս ռըլիժիէօզ) կը սիրէ. Մեք չենք զարմանար մեր կաթոլիկ պաշտօնակցին անողոք ըլլալուն վրայ, քանզի կարդինալ Գրանսալվի ըսած է. « կաթոլիկ կրօնքն եապէս անողոք է » (իլ է տը լ'էսանս տը լա ռըլիժիոն քաթոլիք տ'էթռ էն թոլէռանթ). բայց կը զարմանանք որ հին ատենները պէս երբ իրաւունքը կը կորուսանէ, կրօնքիս հայհոյելի՛ք կը պօռայ.

Բայց հին ատենները լուսաւորչական հայք զհռոմէական հայերը հալածա՞ծ են թէ ոչ, ասոր ալ Համիէր կաթոլիկ պատմագրին վկայութիւնն ունինք որ կըսէ. « Օսմանեան տէրութեան մէջ կաթոլիկ հայոց կրած առաջին հալածանքը և Պ. Պօլսոյ մէջ առաջին հայ մամուլին խափանումը ճիզվիթներուն գործն եղաւ, որոց կը վերարերի նմանապէս լուսաւորչական հայոց (Աբեթիք) պատրիարքին գաղտնապէս վերցուիլ ու Դաղլիա տարուիլն ու հոն բանտարգել ըլլալը, քրիստոնեայ հայոց շատերուն ուրացութիւնն և մահմէտականութեան դառնալը, և Պոմիտաս քահանային և « իր երկու դժբաղդ ընկերակիցներուն « գլխատութիւնը. Այս վերջնոց նման « Աբեթիք պատրիարքն ալ նահատակեցաւ այն բանտին մէջ, ուր ընկնք « մշանջենաւոր կերպիւ դոցած էին. » (տես, Համիէր պատմ. Օսմ. և Լամարթին պատմ. տաձկ. Դ. Լ. ուր Համիէրի խօսքերն ալ յիշուած են). Ուրեմն մեր մեծարգոյ պաշտօնակիցը փոխանակ հայ լրագրիներն ու հայերն ամբաստանելու, աւելի ազէկ չընե՞ր որ պատմութիւնները լաւ կարդայ և հասկընայ որ հայ ազգին պառակտման, բաժանման ու իրարու դէմ ատելութեան բոլոր պատճառները մոլեռանդ ճիզվիթներն եղած են. Բայց եթէ տգիտութեան դարերու մէջ ճիզվիթներն իրենց գիշերային մեքենայութիւնները կրցած են՝ի գլուխ հանել, ամեն ազգատամիտ հայերու պարտք է, թէ լուսաւորչական ըլլայ, թէ հռոմէական, այսուհետև ազգայնութեան և քաղաքակրթութեան ասպարէզին մէջ իրարու ձեռք կարկառել, և ճիզվիթներուն գործն եղած հին ատելութիւնները մոռնալով՝ արդարութեամբ վարուիլ իրարու հետ. Մեն հայ լրագիր պէտք է այս որբազան պարտքին կատարումը պարծանք համարի իրեն, առանց ոմանց դայրոյթը կամ ուրիշներու սրրտմտութիւնը բանի տեղ դնելու.

ՎԱՂԱՐՇ

. . . Տէր, մանաւանդ կը խնդրէ միանգամայն Ձեր մեծապատուութենէն որ դուք ձեզէն հաղորդէք հասարակութեան հետեւեալ ծանօթութիւնները, այսինքն՝ թէ մասնաժողովոյ անդամները հանդիսին հասոյթը ազգային հաստատութեան մը նպաստ ըլլալուն համար՝ իւրաքանչիւրն իւրենց թէ կերակրոյ եւ թէ երթեւեկութեան տոմսակաց գինը վճարած են։ Բ. Թէ Հիւնքեար-Իսկէլէսին հաւքուած վարդագինը մասնաժողովոյս յատուկ խնամօքն էր որ Մանզումէի մէջ «հիւանդանոցի հոգաբարձութեան շնորհիւ» գրուած էր։ Գ. կերակրոյ տոմսակներուն թիւը 78 գրուած է թէպէտ, ինչպէս որ նոյնչափ ալ ծախսուած է, սակայն կիմացընենք որ 30ի չափ ալ հրաւիրեալ կային՝ որոնցմով սեղանը լի կը տեսնուէր։ Դ. Օժանդակ ընկերութեան ընթերցարանը հաւքուած 616 ղուրուշը մասնաժողովոյս նուէրն է, որ Մանզումէի մէջ Օժանդակ ընկերութեան սեպհականուած է։ Ուստի մասնաժողովոյս Ջանիւքը Ս. Փրկչի հիւանդանոցին նպաստ եղած գումարը հետեւեալն է.

Տոմսակներէն եղած հասոյթը	1196½
Վարդագին	757
Օժանդակ ընկեր. ընթերցարան	616
Գումար	2569½

Ասկէ զատ, . . . խմբագիր, Մանզումէի 366 թուոյն մէջ Խ. Ա. Պ. ստորագրութեամբը նամակին պատասխանը* ներփակեալ առ ձեզ ուղարկելով կը խնդրենք որ նոյնը ձեր պատուական օրագրոյն էջերուն մէջ զետեղելու շնորհն ընէք հանդերձ ձեր ազատ դիտողութեամբը, որուն համար ըզմեզ շնորհապարտ կը կացընէք։

Ի դիմաց մասնաժողովոյ
Տ. Գ. Սինանեան

Յ. Գ. Վարդագինը՝ Աշնանեան Մեծ. Պօղոս էֆէնտիին եւ Մաքսուտեան Մեծ. Յարութիւն էֆէնտիին յանձնեց մասնաժողովս նոյն զբօսավայրը. իսկ Օժանդակ ընկերութեան ընթերցարանը հաւքած նուէրը Մեծ. Զարդարեան Գաբրիէլ աղայի ձեռօք հիւանդանոցի հոգաբարձութեան ղրկեց։ Տարեդարձի հանդէսէն դոյացած հասոյթն ալ հոգաբարձութեան Մեծ նոր խանը ունեցած սենեակը անձամբ տարաւ յանձնեց։ (Նոյն)

ՀԱՇՈՒԵՑՈՒՑԱԿ

ԵՕԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ
ԱԶԳԱՅԻՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
1867 Մայիս 31

ՄՈՒՏՔ

Տոմսակներէն եղած հասոյթը.

Երթեւեկութեան տոմսակէն	625	հատ	6875
Կերակրոյ	»	78 »	1716
Պիւֆէ			330
			8921

ԵԼՔ

Շոգենաւու վարձք 28 ոսկի	3080
Մասաճի. վրան, ցանկ, կամար իր	
վրայ	2144
Խոհարար	900
Ցպարան	220
Դաբնի	88
Երաժշտաց	550
Նաւապետին նուէր	176
Շոգենաւի մէմուրին նուէր	110
Խավաղներուն »	44
Քամարօթին »	44
Հաւքուելիք վարդագնոյ համար վարդ	35
Տոմսակ ծախելու համար Մանզումէի ցրուիչին քոմիսիոն	49.20
Սպասաւորի վարձք (Նշան Յոհաննէսեան)	67
Այլ եւ այլ մանր ծախքեր	217
Ս. Փրկչի հիւանդանոցին յատկացած հասոյթը	1196.20
	8921

* Ներկայ Թերթիս մէջ տեղ չըլլալուն համար՝ երեքշաբթի աւուր կը թողունք հրատարակութիւնը։ Ծ. Խ.

Վասն ճշդութեան հաշուոյս ստորագրեմք անդամք մասնաժողովոյ տարեդարձի

Տ. Գ. Սինանեան Յ. Մաղլեդեան Գ. Համբարձումեան
Գրիգոր Կարապետեան

« . . . խմբագիր.

«Մայիս 16ի օրաթերթնիդ նամակ մը կը պարունակէ 'ի պատասխանի մայիս 6 շաբաթաթերթով հրատարակած նամակիս։

«Ոչ թէ ստորագրութեանս այլափոխուելուն՝ որոյ անշուշտ մտադրութիւն չէ եղած, հապա նամակին եղանակին վրայ քիչ մը զարմանալու պարտաւորեցայ երբ զայն կարդացի։

«Ընդդէմ նամակագիրը մեր հարցմանց իրեն վերաբերելը նշմարելով փութացեր է երկու կէտերու պատասխանել այնպիսի պատճառաբանութիւններով որք հեռեւեալ կերպիւ կը համառօտին։

« Բէրայի թաղ. գործոց դարձուածներն արգելք եղեր են շինութեան գործին կարգադրութեանը։ Մինչեւ բալիթէն ալ յիշեալ գեղին փողոց ընելու կամք յայտնած ըլլալով՝ շինութեան հրամանը չէ կրցեր առնուիլ, ուստի եւ արժանաւոր փոխարինութեամբ հիւանդանոցի օգուտը մտածելով Մինիսիբալիթէյի հետ բանակցութեան մտնել հարկ եղեր է, բայց բանակցութեան արդիւնքն ուշացեր է (միշտ) թաղին ազգային գործոց տարտամ վիճակին պատճառաւ։»

« Այս պատճառները որքան ալ իրականութեան մակերեւոյթի մ'ունենան, բայց եւ այնպէս հիւանդանոցի կորուսած առաւելութիւնները փոխարինելու ամենեւին անբաւական են։

«Գեղին մը որ իւր յարմար դրութեամբը 1000 ոսկի ծախքով տարին 2—3 հարիւր ոսկի վարձք կը բերէ, պէ՞տք է այդպիսի գեղին մը թողուլ իւր ամլութեան մէջ այնպիսի պատճառներու համար, որոնք որչափ նկատուին եւ յարդուին՝ այնչափ եւս վնասակար կըլլան հիւանդանոցի շահերուն. պէ՞տք է դարձեալ քանդելայն կրպակները, երբ Մինիսիբալիթէն փողոց շինելու դիտաւորութիւնը կանխաւ յայտնած էր։ Սակայն հաղար ոսկիով 300 ոսկի վարձք բերող կալուածներուն կառուցման յապաղումը արդարացընող մտածմունք մը եթէ կայ, այն մտածմունքն է թէ դոցա շինութիւնն ալ Բէրայի կալուածոց շինութեան պայմաններովն սկըսուած չըլլալով՝ այդ կողմանէ եւս դժուարութիւններ չծագեցան։

«Ընդ՝ որովհետեւ կալուած շինելու նպատակաւ հաւաքուած 150 ոսկիները այսուհետեւ իբրեւ սրբազան աւանդ պահուած մնալու առեւնին անցուցին, եւ որովհետեւ շինութիւնն յաջողցընելը ստակներն մինչեւ անորոշ ժամանակ մը պահելէն աւելի շահաւոր եւ դիւրելի բան մ'է, ուստի կը յորդորեմ եւ կը հրաւիրեմ զնորակազմ հոգաբարձութիւնն հիւանդանոցի որ Մեծ. Մարկոսեան էֆէնտիին աջակցութեամբը Պալաթիոյ առաջադրուած կալուածները կանգնելու գործին ձեռնամուխ եւ կատարիչ ըլլալու հոգ տանի առանց ժամանակ անցուցանելու եւ առանց մէկ անձի մը միայն թողլու այդ ծանրութիւնը։

«Ուսկ ուրեմն եթէ կան «ձայնիւ եւ գոյութեամբ կորստեան մատնուած կամ յաւխտեան անձայն մնալու վտանգի մէջ ընկած ուրիշ ազգային իրաւունքներ» (զոն որ ես ալ կը հաւատամ) Խառն ժողովոյ եւ Բէրայի թաղ. խորհրդոյ Մեծ. Ատենապետը աղէկ կընայ զայն դիտցած ու իմացած ըլլալ։ Ուստի իւր պաշտօնական այդ կրկին յայտնութեամբը կարող է զանոնք յերեւան հանելու եւ պաշտպանելու։ Իսկ եթէ այդ ձանձրութիւնը յանձն առնուլ չուզեր, թող բարեհաճի մասնաւոր նամակ մը յանձնել ձեզի զոր յետոյ լրագրին հետ կը զըրկէք։ Ասանկ ըրած ատեն կընայ վստահ ըլլալ որ իւր հաղորդած տեղեկութիւնները սիրով եւ շնորհակալութեամբ աշխարհի կը յանդիմանդրեմ Ասիոյ միջոցաւ, բայց այդ պարագային մէջ փոխանորդաբար։

»Ու այժմ կաղաչեմ որ ձեզ ուղղած մեծարանքներն մատուցանէք առ Մեծ. էֆէնտին։

27 մայիս 1867 Ա. Գ. Պարոնօֆ

Յ. Գ. Կարոլոս իշխանին նուիրած 100 ոսկիներուն համար ո՞վ պիտի պատասխանէ։

Կ. Պոլիս 2 յունիս 1867

. . . . խմբագիր.

Մայրաքաղաքիս մէջ սուտ համբաւ մը տարածուած ըլլալուն թէ՝ Ընդմաշու Ս. Վանքը աւազակներէ պատեալ պաշարեալ՝ մեծամեծ չարիքներ կը հասնին եղեր թէ՝ վանականաց եւ թէ՝ ճանապարհորդաց, զարմանք կալան զմեզ թէ ի՞նչպէս այդ ահագին սուտը համբաւ առած կը տարածի։ Դեռ քանի մ'օր կըլլայ՝ որ վանքէն մեկնած գործով մայրաքաղաքս կը դանուիմք ու այդպիսի արկածներու կասկածն անգամ ունեցած չեմք եւ ոչ իսկ կարծիք մը՝ թէ Ընդմաշու անբնակ լեռներուն վրայ աւազակներ որջանան եւ վանուցու ճանապարհորդաց ալ մեծամեծ վնասներ հասած ըլլան։ Դիտցուք թէ հեռաւոր տեղեր՝ ուր վաճառականաց երթեւեկութիւններն անպակաս են, աւազակութիւններ կրնան տեղի ունենալ, գիւղացի ազգատ մարդիկներէ ի՞նչ ակնկալելով աւազակները Ընդմաշու անպտուղ ճանապարհներուն անցուդարձը պիտի հսկեն։ Ուխտաւորաց յաճախ երթեւեկութիւնը՝ որ այս ամիսներուս անպակաս եղած է, հաստատած է միթէ այն համբաւին իրականութիւնը։ զոր չգիտեմք ինչ բանէ եւ ինչ բարեմտութենէ ծագում առած է։

« Ուստի ապահովելով զհասարակութիւնը այդ համբաւին սուտութեան վրայ, 'կը խնդրեմ . . . . խմբագրէդ՝ որ վաղուան թերթիթ մէջ ներկայիս տեղի մը շնորհէք 'ի միամտութիւն բարեմիտ եւ բարեսէր հասարակութեան։

«Որով մնամ» եւայլն։

Ստեփանոս Վ. Յ. Փափազեան
Միաբան Ս. Կուսի վանաց Ընդմաշու

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ
ՍԻՊԻԼ
ԿԱՄ
ՀԱՏԸՆՏԻՐ ԾՍՂԿԱՔԱՂ
ԵՐԵԲԼԵԶՈՒԵԱՆ ԱՌԱԾՈՑ, ԴԱՂՂԻԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՒ ՏԱՃԿԵՐԷՆ
Հանդերձ դիւցազանական եւ պատմական հետաքրքրաշարժ բացատրութեամբ
Աշխատասիրեաց
Սարգիս Վահան Տողրամաճեան
Կ. Պոլիս
Տպագրութիւն Մէհէնտիսեան
1867

Օգտակար հրահանգներով լեցուն խրատական եւ միանգամայն զուարճալի գիրք մ'է՝ ամեն մարդոյ ընթերցանութեան արժանի. Կը գտնուի Մարգարեան, Դավաֆեան եւ Դանիլեան գրավաճառաց քով. Դին 6 ղուրուշ.

ԱԶԴ

« Աշխատութեան բարեկամ » ընկերութեան անդամները վաղը՝ կիրակի՝ կէս օրէն մէկ ժամ հաքը սովորական նիստ մ'ընելու կը հրաւիրուին 'ի Բէրա, իրենց ժողովարանը, Մեծ փողոց թիւ 373 Կրնի առնը։»

Ընդհանուր քարտուղար
Գ. Անթեբուլոս

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԴՐԱՄՈՑ ԱՐԺՈՒՂՈՒԹԻՒՆԸ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ 3 ՅՈՒՆԻՍ	Հինգշաբ. 25	Ուրբաթ 26
	Ղուրուշ	Ղուրուշ
Օսմանեան լիրա Մէջ. .	104	104
Քսանոց արծաթ . .		
Էսհամը ումումիէ . . .	37-22	37.5

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ 3 ՅՈՒՆԻՍ

ԱՐՄՏԻՔ

Յորեն թայղան կարծր	36—38
» Խամիլ »	35—37
» Ռում. Պալէքաք	30—31
» Վառնա	31—33
» Իպրայիլ կակուղ	32—33
» Կալաց »	—
» Պուրկաղ »	35—36
Եգիպտացորեն Կալաց	—
Գարի	15—19

ՄԵՏԱՔՍ

Պուրսա կարճ թէֆէ	570—580
» Երկան »	560—580
Շաքի հօխան ֆրանք	
» Պարսկաս	50

ՆԵՐՔԻՆ ԲԵՐՔ

		Ղուրուշ
Բամպակ Պալըքէսէր	հօխայ	—11.20
» Կէյվէ	»	—13
» Լատնա	»	10.20—11
» Ռուսաստան	»	—11
Բուրդ Էնկիւրի լուացուած	»	—14.20
» » չլուսածաուծ	»	— 8
» Պանտըրմա չլուաց.	»	— 8
Ճէյրի Էնկիւրիւ	»	—12
» Թոխատ	»	—12
» Զորում	»	—09
Մազը սեւ	»	13—14
» Ճերմակ	»	9—10
Թիֆթիք Էնկիւրիւ	»	30—40
Աֆիոնպալը.քէսէր	»	—230
Քիլիրէ Տերեւ բանուած	»	25—30
Սալէպ Տաճկաստանի	»	15—17
Մեղրամոմ դեղին Տրապի.	»	—23.20
» » Անատօլու	»	—23
Սուսամ Ռումէլիի	»	— 0
Կտաւատի հունտ Ռում. Քիլէ		—
» » Պանտրմա	»	—
Ձէթ Այվալըգ	հօխայ	— 8
» Կիրիտ	»	— 8
Աճառ (Սապոն) Գանտիա	»	— 7
» » Միտիլլի	»	— 6
Բրինձ Եգիպտոս Բէչիտ	»	— 4
» Տիմեաթ	»	

ԱՐՏԱՔԻՆ ԲԵՐՔ

		Ղուրուշ
Խանվէ Ռիս եւ Գափս 100 հօխ.		740—930
Շաք. գլուխ 6-10 լ. կնդ.	»	—
» Փոչի	» »	280—295
» Հոլ. գլուխ	» »	—290
» Փոչի	» »	228—232
Գաղղ. գլուխ	» »	280—295
» Փոչի	» »	—230
Անագ (գալայ)	» »	650—665
Պղպեղ (պիպէր)	հօխայ	5.20— 6
Լեղակ (չիվիտ) Պէնկալա	»	120—125
» » Մատրաս	»	— 75
Անուշադր (Նըշատըր)	»	— 6.20
Պողպատ (Զէլիք)	մնտուկ	—180
Կապար (Գուրշուն)	»	— 3.20
Թիթեղ (Թէնէք) զոյգ մնտ.	»	330—335
Զինք տախտակ Թիւ 7-12 հիսդ		— 5.20
Երկաթ Անգ. ճողաձեւ կնդ.		66—70
» Տախտակ 1-14	»	—100
» Բեւեռցու	»	72— 74
» Բոլորակ	»	135—140
» Ռուսիոյ	»	120—130
Քարֆիձա վարիլ 39 հիսդ.		95—112
Իւսթիւպէճ ճէն. զոյգ մնտ.		—250
» Պէլճ.	»	
» Թրիէսթ	»	
Վառամաչէթ Վիէննա հօխան		— 15
» Թրիէստ եւ Գաղղ.	»	— 14

Մասիս լրագրոյ բաժանորդագրութեան տեղերն են Կ. Պոլիս Զինիլի խանը վերի յարկը թիւ 7 Մասիսի խմբագրատունը։

Իսկ գաւառաց մէջ հետեւեալ հոգաբարձուաց սենեակները։

ԻԶՄԻՐ. Յարութիւն աղա Տէտէեան.

ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ. Պ. Խոսրով Թ. Էսկիճեան.

ԱՏԱԲԱԶԱՐ. Պ. Յակոբ Սալահորեան.

ՏՐԱՊԻԶՈՆ. Պ. Խաչատուր Էլմասեան.

ԿԱՐԻՆ. Կարապետ պատուելի Զաքարեան.

ԵԱՇ. Մ. աղա Խաչիկեան.

ՀԱԼԷՊ. Նիկողայոս աղա Տէր Մարգարեան.

ԵՐԶՆԿԱՅ. Ընթերցասիրաց Թանգարան

ՎԱՆ. Գրիգոր աղա Իսահանեան.

Ուրիշ քաղաքներէ ստորագրուիլ ուզողները այս տեղերէն մէկուն հետ կրնան թղթակցիլ։

Խմբագիր-Տնօրէն
Կ. Ս. ԻԹԻՃԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՑ
Կ. ՊՕԼԻՍ ԶԻՆԻԼԻ ԽԱՆ